

JOHN MILTON

Elveszett Paradicsom

(RÉSZLET AZ 1. ÉNEKBŐL)

Műfordító: Horváth Viktor

Tudományos munkatárs: Péti Miklós

A Pokolban vagyunk, közvetlenül a lázadó angyalok bukása után. A Sátán tért magához elsőnek a kilenc napig tartó zuhanás után; most a közelben felfedezi alvezérért, Belzebubot, és beszélni kezd hozzá. A két hajdani angyal dialógusa az alábbi részletnél ér ahhoz a ponthoz, ahol Lucifer visszafordíthatatlanul és tudatosan beleveti magát a gonoszságba, kidolgozza a démoni légiók ideológiáját, a pokoli birodalom külpolitikáját; mintegy működési szabályzatot ad a bosszútervek kialakításához. Ezt mondja Belzebubnak:

<i>Bukott kerub, a gyengeség nyomor,</i>	157
<i>akár teszel, akár csak túrsz. De abban</i>	158
<i>biztos lehetsz, hogy bármi jót tegyünk,</i>	158
<i>soha nem lesz feladatunk a jó.</i>	159
<i>De az lesz az egyetlen gyönyörünk, ha</i>	160
<i>mindig rosszat teszünk, mert ez dacol</i>	160
<i>annak a fenséges akaratával,</i>	161
<i>akivel mi itt szembeszegülnék.</i>	162
<i>Ezért hát: ha az Ő Gondviselése</i>	162
<i>gonoszságunkat jóra váltaná,</i>	163
<i>a feladatunk mindig az legyen,</i>	164
<i>hogy elferdítsük az Ő céljait,</i>	164
<i>s a jóból utat találjon a rossz.</i>	165
<i>Ez gyakran sikerülhet, így esetleg</i>	166
<i>megszomorítjuk, ha nem tévedek,</i>	167
<i>s legbensőbb terveit félrecsavarjuk</i>	168
<i>az előre elrendelt céljaiktól.</i>	168
<i>De nézd, a dühödtt Győztes visszahívtá</i>	169
<i>a bosszúállás és az üldözés</i>	170
<i>szolgahadát a Menny kapuihoz;</i>	171
<i>s a kénes jégverés, melyet viharként</i>	171
<i>zúditottak utánunk, rárakódott</i>	172
<i>a tűzárra – mely fogadott, mikor</i>	173
<i>a Mennyből a szakadékba zuhantunk –,</i>	174
<i>s lecsillapította azt. És talán</i>	173
<i>a vörös mennykővel és féktelen</i>	175
<i>dühvel felszárnyazott orkán kilőtte</i>	174
<i>az összes lövedékét, s már nem ordít</i>	176

<i>a határtalan mélységen keresztül.</i>	177
<i>Ne szalasszuk el az esélyt, akár</i>	178
<i>az kínálja fel, hogy semmibe vesz,</i>	178
<i>akár az, hogy kitombolta magát</i>	179
<i>az Ellenségünk. Látod azt a gyászos,</i>	180
<i>veszett síkságot, a vigasztalanság</i>	181
<i>sötét székhelyét, ahol csak az ölmos</i>	182
<i>láng hunyorog sápadtan, iszonyúan?</i>	183
<i>Menjünk oda, ki ebből a tüzes</i>	184
<i>hullámverésből, hogy nyugtot találjunk,</i>	185
<i>ha van ott menedék, mely nyugtot ad,</i>	185
<i>s lesújtott erőnket újragyújtva</i>	186
<i>tanácskozzunk, hogy ezentúl miképpen</i>	187
<i>árthatunk az Ellenségnek leginkább,</i>	187
<i>hogy hozhatjuk helyre a veszteségünk,</i>	188
<i>hogy birkózzunk meg a súlyos csapással,</i>	189
<i>és hogyan erősíthet a remény,</i>	190
<i>s ha sehogy, milyen elszántságot adhat</i>	191
<i>a kétségbeesés.</i>	
Legközelebbi	191
társának ezeket mondta a Sátán,	192
és a szemét – amely szikrázva égett –	193
s fejét a hullámok fölé emelte;	193
többi része a felszínen terült el;	194
sok ölnyi hosszan, szélesen feküdt	195
lebegve, olyan hatalmas tömegként,	196
mint melyet a mesék szörny-méretűnek	197
hívnak, titáninak ¹ vagy Föld-szülöttnek,	198
aki Jupiter ellen háborúzott,	198
és mint Briareósz vagy Tüphón, aki	199
az ősi Tarsusnál élt egy üregben,	200
vagy a tengeri állat Leviatán,	201
mely Isten összes művei közül	201
a leghatalmasabb az Óceán	202
áradatában úszók közt. Ha éppen	202
elszunnyadna a norvég vizeken,	203
egy alkonytól meglepett könnyű szkiff	204
kormányosa szigetnek véli; gyakran	205
– a tengerészek így beszélnek – és	205
a pikkelyes bőrbe horgonyt akasztva	206
kiköt a szél alatti oldalán,	207

¹ Jellegzetes, többtagú miltoni hasonlat, amelyben a költő különböző mitikus szörnyekhez hasonlítja a Sátánt. *Briareósz* a titánok nemzetségéhez tartozó százkezü szörny, a *Tarsusban* egy barlangban lakó *Tüphón* kígyótestű, százfejű lény volt, egyes antik források szerint (különböző időben) mindketten lázadtak az olümposzi istenségek ellen. A *Leviatán* a Bibliában szerepel (ld. pl. Ézs 27,1), a kommentátorok gyakran a Sátánnal azonosították.

amíg az éj betakarja a tengert,	208
és a várva várt reggel egyre késik.	208
Így nyúlt el hosszan és hatalmasan	209
az égő tóra láncolt Főgonosz;	210
soha nem kelhetett volna fel onnan,	211
fejét se emelhetette volna fel, de	211
a mindent uraló Menny óhaja	212
s magas engedélye szabad teret	213
hagyott neki sötét terveihez,	213
hogy kárhozatot zúdítson magára	215
a megsokszorozott bűneivel,	214
míg másnak szánt rosszat, s dühöngve lássa:	216
minden rosszindulata arra szolgál,	217
hogy a végtelen jót, kegyelmet, áldást	218
előhozza, mely az emberre szállt,	217
akit bűnbe vitt – de magára áraszt	219
triplán zúrnavart, bosszút, haragot.	220
S a Sátán éppen most emeli ki	221
hatalmas alakját abból a tóból;	222
a tűz mindenfelől folyik le róla;	222
a lángnyelvek rézsút, csúcsos hegyükkel,	223
hömpölyögve ömlenek vissza, és	223
elborzasztó medret hagynak középen.	224
Aztán kibontott szárnyán a magasban	225
navigálva az égett gázneműre	226
támaszkodik – amelynek ez szokatlan	227
teher –, mígnem szilárd talajra ér,	227
s leszáll – ha szilárd talaj lehet az,	228
amely tömör lángokkal ég örökké,	229
ahogy folyékony lángokkal a tó;	229
és olyan árnyalatúnak tűnik, mint	230
mikor a földmélyi szél ereje ²	231
a Peloruszról letép egy hegyet,	232
vagy a dübörgő Etna beszakított	233
hasában a gyulladt, lázas bele	234
tüzet fogan, és az ércek dühével	234
szublimálva növeli a vihart,	235
s csak perzselte meddőt hagy maga után,	236
és mindent bűzbe meg füstbe borít.	237
Ilyen nyugvóhelyen vetette meg	237
az áldatlan lábát, s követte őt	238
legközelebbi társa; mind a ketten	238
úsztak a dicsőségben, hogy megúszták	239

² Milton korában még elfogadott volt az az antikvitásból eredő nézet, hogy a földrengéseket föld alatti szelek okozzák (ld. Ovidius, *Átváltozások* 15.296–306; Lucretius, *A természetről* 6.535–607 és Vergilius, *Aeneis* 3.570–577).

a styxi áradatot – istenekként,	239
a saját visszaszerzett erejükből,	240
s nem mert hagyta az égi hatalom.	241
<i>Ez hát a táj, a föld, ez a vidék</i>	242
– mondta a bukott arkangyal –, <i>a székhely,</i>	243
<i>amelyre fel kell cserélnünk a Mennyet;</i>	244
<i>gyászos homály az égi fény után.</i>	245
<i>Hát legyen így. A jelenlegi felség</i>	246
<i>parancsol s mondhatja meg, mi helyes;</i>	246
<i>a legjobb legtávolabb lenni tőle,</i>	247
<i>aki észben méltó ellenfelére</i>	248
<i>talált, s a vele egyenlők fölé</i>	249
<i>kizárólag az erőszak emelte.</i>	248
<i>Örömteli vidékek, búcsúszom;</i>	249
<i>boldogság örök otthona – örökre.</i>	250
<i>Üdvözlégy avvilág, üdv borzalom,</i>	251
<i>horror. Legmélyebb Pokol, te fogadd be</i>	251
<i>új gazdád, aki olyan szellemet hoz,</i>	252
<i>amit nem változtat hely és idő,</i>	253
<i>mert saját maga része az a szellem,</i>	254
<i>és saját magából hozza elő</i>	255
<i>a pokol mennyét, és poklot a Mennyben.</i>	255
<i>Mit számít, hol, ha ugyanaz vagyok;</i>	256
<i>közel egyenlő, mégis kevesebb</i>	257
<i>Nála, ki csak a villámtól nagyobb?!</i>	258
<i>Itt végül szabad leszek veletek,</i>	259
<i>mert nem azért lökött erre a helyre</i>	259
<i>a Nagyhatalmú, hogy elirigyelje;</i>	260
<i>tehát innen már nem hajszol tovább;</i>	260
<i>itt biztos az uralmunk és szilárd.</i>	261
<i>Így is megéri, és ha rajtam áll,</i>	261
<i>megéri úgy is, ha Pokolba-verten</i>	262
<i>vagyok inkább a Pokolban király,</i>	263
<i>de nem rabszolga odafönt a Mennyben.</i>	263